

probabilem, & servire confessorio posse, ut cum ejusmodi filio, qui patri clam surripuit, mitius agat, nec facile obliget ad restitutionem, nisi ultra estimationem laboris sui surripuisset. Id solum noro, auctores docentes, licitam esse tali filio occultam compensationem, debere judicare, tali filio salarium à patre certo deberi; cum ad licitam compensationem occultam ex communi præsupponi debeat certitudo debiti: de qua tamen fors in hoc casu dubitari posset.

QUÆSTIO III.

De Objecto Domini.

ARTICULUS I.

Quinam, & Quarum Rerum Dominium habeant.

198. Dico 1. DEUS habet dominium supremum creaturarum omnium. ita Scriptura Sacra mille locis: & ratio est manifestissima; utique enim, sicut artifex est dominus artefacti, tanquam effectus, à sua arte producti, ita DEUS est dominus creaturarum, quas omnes produxit. Accedit, quòd DEUS, ut est primum principium, ita etiam sit ultimus finis omnium: ergo debent omnes creaturae gloriæ ejus servire, & ipse debet de illis ad suum honorem disponere posse. Adde, quòd, supposita creaturarum existentia, eis dominari sit perfectio simpliciter simplex: atqui DEO debet tribui omnis perfectio simpliciter simplex, ut Theologi omnes docent: ergo.

199. Dico 2. Ex creaturis solæ illæ sunt capaces domini, quæ sunt capaces rationis. Hæc assertio est omnium, & prob. Leges non conferunt potestatem legitimam, disponendi de rebus in suum commodum, nisi entibus rationalibus, quæ per se sciunt ea potestate uti: neque etiam leges obligant, nisi istis; nec aliquid prohibent, nisi istis; unde bruta dominium habere non possunt. At verò omnes creaturæ rationales, etiam Angeli, sunt capaces domini, ut non est dubium: quæ autem, & in quas res, dominium habeant spiritus isti, ut rectè ait Molina tom. 1. de just. tr. 2. disp. 18. non potest nobis in hac vita satis constare. Dominium rerum quarundam spiritualium habent, ut actuum suorum: an habeant etiam rerum corporearum, non constat.

Videri de hoc dominio Angelorum meretur Lugo de justit. disp. 3. sec. 1. n. 5. & seq. ubi rectè n. 9. advertit, demones non habere jus, transferendi ab uno domino humano ad alium res corporeas, nec magos justè possidere ea, quæ ab illis accipiunt; quia, licet fortè demones, utpote Angeli, uti rebus corporeis possent, non tamen possent eas in alios homines transferre sine maximis turbis. Credo, quòd, etsi demones naturaliter tale jus haberent, DEUS eis mo-

do illud abstulisset: certè Theologi omnes sentiunt, quòd, qui adhibitis magicis artibus aliquid, quod ad alterum spectat, acquirunt, domini neutiquam fiant. Sed de his satis.

200. Dico 2. Homo est verè capax domini in res suas, etiam sit infans, aut amens, seu per accidens incapax rationis, ita omnes. Probarur. Inprimis DEUS creavit hominem, ut prestet piscibus maris, & volatilibus cali, & bestis, univrsaque terra &c. Gen. 1. v. 26. & Psal. 8. v. 8. dicitur de homine: Omnia subiecit sub pedibus ejus, oves, & boves, &c. Quòd autem etiam infantes dominium habere possint, clarum est ex S. Paulo ad Galat. 4. v. 1. ubi ait: Quanto tempore hæres parvulus est, nihil differt à seruo; cum sit dominus omnium. Exigit etiam bonum commune, ut infantes dominium habeant; aliàs parentes eis nolent de bonis providere, abundatèque respublica mendicabulis, & malè educatis hominibus. Quod autem necdum possint uti ratione, non obest; dummodò sint per se rationis capaces; suppletur enim eorum imbecillitas per libertatem, & voluntatem tutorum: vel in defectu horum, per voluntatem respublicæ: quorum acceptatio ex lege sufficit ad acquirendum dominium pupillo. Aliquando, si infans nondum est natus, substituitur ad interim in ordine ad certos effectus persona facta, quæ vocatur hæreditas vacans.

Item dicendum de perpetuo amentibus; nam, si ante amentiam jus acquiserunt, manet id ut in dormiente: at, si semper amentes fuerunt, discurrendum est de illis, sicut de infantibus. Rectè etiam advertit Molina tom. 1. de just. tract. 2. disp. 18. & alii communiter, quòd dominium fundetur in potentia rationali, quæ etiam datur in infantibus, & amentibus, quamvis ligata: non verò fundetur in actu rationali; aliàs nec dormientes haberent jus, quod est clarè falsum.

201. Dico 4. Homo est dominus bonorum sibi extrinsecorum, quæ vocantur bona fortune, sive mobilia sint, sive immobilia: & de hoc nemo dubitat, saltem quoad plurima. Quæstio tantum esse posset, an homo etiam sit dominus elementorum: ad quam respondeo, posse dici eorum dominum, saltem imperfectum quoad usum. Non nego, eum esse pluribus in casibus dominum perfectum: sed, cum hoc non videatur universaliter esse verum, sufficit, ei tribui dominium imperfectum.

De terra difficultas non est: sed nec de igne; cum utique ignis in alicujus, e. g. Petri fornace accensus, sit sub ejus jure. Aquæ etiam dominus est homo, ut patet in fontibus, & fluminibus, quin & in mari, de cuius dominio certant regna sæpissimè; quia hoc dominium secum fert utilitates magnas, ratione navigationis, & commercii, piscationis, vectigalium &c. Aeris etiam saltem eatenus dominus est homo, quatenus habet jus eo utendi ad respirationem, & alia: imò &

& aves in eo trajiciendi, molendina ab ære movenda struendi, aeris liberum meatum, vel lucem per eum propagatam, impediendi, vel non &c. Sæpissimè tamen non potest homo de elementis perfectè disponere, aut pro libitu eis uti &c. unde, nisi multæ lites de nomine fiant, probari non potest, hominem esse dominum perfectum elementorum.

202. Dico 5. Homo est dominus bonorum famæ propriæ, & honoris, ita communis. Prob. Homo famam, & honorem acquirit suis meritis, & actionibus, ut alia bona: ergo est eorum dominus. Confir. Potest homo licitè se infamare, revelando occultum suum crimen verum (mentiri enim nunquam licet) ad petendum consilium, vel etiam ad evitandam fortunam atrocissimam: imò aliquando debet se infamare, e. g. quando alteri non potest aliter restituere famam ablatam, quàm se infamando, e. g. fatendo, se falsum dixisse: iterum potest homo alteri condonare restitutionem famæ læsæ: hæc non posset, nisi esset dominus famæ: ergo.

Hinc etiam S. Thomas 2. 2. q. 73. art. 4. ad 1. ait: Sui arbitrii est, detrimentum sue famæ pati, nisi hoc vergat in periculum aliorum: quod ultimum oportet additur; sæpe enim infamia unius conjuncta est cum infamia aliorum, e. g. familia, religionis, complicium: & tunc non est licitum, se ita infamare, ut redundet infamia in alios: eoque casu dominium hoc est ligatum. Sæpe etiam fama nostra est necessaria proximis, quos non possumus juvare, si infames simus. Tandem nequè licet absque justa causa famam prodigere, sicut nec pecunias: & hinc quivis noster Ecclesiastici 41. v. 15. Curam habe de bono nomine.

203. Dico 6. Homo est etiam dominus libertatis suæ, ita communissima omnium. Prob. 1. Exod. 21. v. 5. & Deuter. 15. v. 16. dicitur, quòd homo, qui liber exire posset, possit se in servum perpetuum tradere domino: ergo. Confir. Venditionem sui in servum, factam ab homine libero, admittunt etiam jura civilia, sed, ut habet glossa in §. 4. Instit. de jure personarum, sub his conditionibus. 1. ut, qui venditur, sit major viginti annis. 2. ut sciat, se esse liberum. 3. ut ea intentione permittat, se ab alio vendi, ut ipse de pretio participet. 4. ut re ipsa de pretio participet. 5. ut emptor putet, ipsum esse servum. Unde nunquam potest aliquis liber seipsum vendere; aliàs emptor adverteret, eum esse liberum, contra quintam conditionem.

204. Dico 7. Homo potest esse dominus alterius hominis, ita communissimè omnes: & patet ex præcedenti numero; potest enim. 1. unus homo emere alterum, liberè se permittentem vendi: potest etiam, ut supra dixi, emere aliquando filium à patre &c. 2. Potest quis acquirere servum jure belli, de quo dictum n. 190. 3. Potest quis acquirere servum justa condemnatione; ut enim alia poenæ, ita & servitus potest propter delicta statui. 4. Potest

etiam quis fieri alterius servus nativitate; nam partus sequitur ventrem: & natus ex ancilla, est servus, tanquam fructus à re, ad dominum spectante, productus, vel certè à republica domino assignatus: ubi tamen notandum: si tempore conceptus, vel partus, aut alio intermedio, mater fuit libera, partus etiam liber erit: nec nocet ei præcedens, vel subsequens servitus. f. Sed & si quis Instit. de ingenuis. An autem fideles possint esse servi infidelium, vide Lugo de justit. disp. 6. sec. 2. v. 19.

205. Dico 8. Homo non est perfectè dominus vitæ propriæ, ita omnes contra illos ex Donatistis, qui etiam dicti sunt Circumcelliones, seqe passim interimebant, rati, sic se martyres fore, ut refert S. Augustinus de hæresibus. hæres. 69. & alibi. Dixi perfectè; nam imperfectum dominium, seu ulumfructum, vel usum juris suæ vitæ habet homo. Prob. conclusio potissimum hoc ipso communissimo omnium sensu, juxta quem in hanc sententiam afferuntur, & explicantur plures textus S. Scripturæ: sic Sapientia 16. v. 13. dicitur: Tu es enim Domine, qui vitæ, & mortis habes potestatem. & Deuter. 32. v. 39. dicit DEUS: Videte, quod ego sim solus... ego occidam, & ego vivere faciam: ex quibus inferitur, quòd homo non possit seipsum occidere, adeoque non habeat plenum dominium in suam vitam.

Confir. 1. ex S. Augustino, qui l. 1. de civitate DEI c. 20. sic ait: Restat, ut de homine intelligamus, quod dictum est: Non occides: non alterum: ergo nec te; neque enim, qui se occidit, aliud, quam hominem occidit. Idem S. Augustinus tract. 51. in Joannem post medium sic scribit: Petro autem dixit Christus significans, qua morte glorificaturus erat DEUM: Cum esses junior, cingebas te, & ambulabas, quo volebas: tunc autem senueris, alter te cinget, & feret, quo tu non vis: ubi satis expressit, non à seipso, sed ab alio debere occidi, qui vestigia sequitur Christi.

Confir. 2. Si homo haberet dominium perfectum in vitam, illud accepisset à DEO, à quo debet omne jus provenire: atqui id à DEO non accepit: ergo. prob. mi. non acquisivit id per legem naturalem, vel quasi naturalem, n. 26. explicatam; nam si homo ex tali lege haberet plenum dominium vitæ, posset seipsum occidere vi legis naturalis: atqui vi legis naturalis debet potius se conservare; quia vel maximè inclinatur instinctu naturæ ad sui conservationem. Neque etiam illud dominium acquisivit per aliquam legem positivam DEI; quia nulla existat, imò Sacræ Scripturæ contrarium docent: ergo, vide alias rationes apud D. Thomam 2. 2. q. 64. n. 5.

206. Dico 9. Homo neque est perfectè dominus suorum membrorum, ita rursus omnes. Probarur hæc conclusio ratione, in secunda confirmatione præcedentis conclusionis adducta; nam ista eodem modo militat pro membris, ac pro vita ipsa: & hinc G 3 nec

nec ob cantum, nec ob carnis tentationes, licita est castratio, ut probat Lessius *de justit. l. 2. c. 9. dub. 14. n. 93.* & Lugo *de justit. disp. 10. sec. 1. n. 23.* Est tamen homo administrator membrorum, & quidem non qualiscunque, sed simul est usufructuarius, seu potest iis uti, ac frui in bonum proprium: imò, quando id expediat ex justa causa, potest homo ad conservandum totum corpus permittere membrum aliquod refecari, vel ipse refecari, e.g. pedem gangrenam infectum: Idque ex licentia data à DEO tanquam domino: qualem tamen administrationem, seu licentiam non habet respectu ipsius vitæ: non enim est ullus casus, in quo possit homo seipsum directe occidere, adeò, ut etiam mortis vel maxime reus, non possit, etiam ex sententia iudicis, venenum scienter bibere, & sic in seipso mortis sententiam exequi, ut est communis sententia teste Lugone *de justit. disp. 10. sec. 1. n. 25.* namque, ut ait Lessius *de justit. l. 2. c. 9. n. 26.* hæc actio est directe pugnantia contra inclinationem communis naturæ.

207. Dico 10. Licet tamen est, supposita iusta causa, aliquid facere, vel omittere, ex quo sequitur indirectè mors propria, ita Lessius, Lugo, Molina, & doctores passim. Prob. Ut rectè ait Lessius *de justit. l. 2. c. 9. dub. 6. n. 27.* non est prohibitum homini, aliquando vitam suam periculis exponere ob iustas causas: nec est præceptum, ut vitam semper omni modo conetur servare: sed tantum est ei vitium, ne, intentione directa, vitam sibi tanquam molestam auferat, vel absque causa conservare omittat; talis enim omisio conservationis æquivaleret in æstimatione morali directe occisioni, e.g. si quis recuset cibum omnem, censetur positive se occidere.

At verò, ut dictum, non tenetur homo omne periculum mortis fugere, vel omnibus modis vitam servare; unde miles potest, imò tenetur, non deserere stationem, in periculo communi, etsi certus sit se occidendum: reus potest non fugere ex carcere, etsi certò sciat, se morte plectendum: item potest quis peste infectis laudabiliter servire, etsi sit certus sit, eà se inficiendum: imò Curati ex officio debent talibus, cum periculo etiam vitæ, sacramenta ministrare. Plures casus vide apud Lugo *de justit. disp. 10. sec. 1.*

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

208. Quæ contra 1. conclusionem obijci possent, soluta jam sunt *n. 102.* solum addendum est, quòd, quando homo dicitur, aliquid donare DEO, aliud non intelligatur, quam, quòd homo se in DEI honorem abdicet usui, & commoditate ejus rei: vel donet aliis, locum DEI tenentibus: non autem, quòd det DEO aliquid, quod non prius fuerit sub ejus

dominio. Quòd spectat ad 2. conclusionem, seu quòd irrationalia non habeant dominium, nihil obijci potest: quoad Angelos autem, ut jam diximus, nihil certò opponi, vel etiam adstrui posse videtur. Quoad 3. conclusionem obijci possent aliqua contra dominium infantum, aut amentium &c. sed statim *n. 200.* præoccupata sunt, vel jam soluta à *n. 211. & 95.* quomodo autem dominium creatum hominis componatur cum dominio DEI, dictum est eodem *n. 95.*

209. Contra dominium maris obijci aliqua Grotius *de mari libero:* sed non sunt magni momenti; quòd enim mare totum occupari non possit, tantum probat, unam gentem non posse esse totius oceanus dominam: sicut etiam una gens nequit esse domina totius terræ; quia nec hanc totam potest una gens occupare, vel fortè nec omnes: ex quo tantum sequitur, quòd non totaliter sit in dominio: quòd non est contra nos. Limites autem domini marini, gentis unius contra alteram, vel possunt esse circuli geographici, vel insular, promontoria &c.

Quòd autem *s. 1. Instit. de rerum divissione & L. Venditor fundi. 13. ff. Communia prædiorum.* dicatur, mare jure naturæ commune esse, seu omnibus patere, non intelligendum est de jure naturali strictè dicto *ex n. 26.* Sed nec de jure naturali latius dicto potest dici, mare omnibus esse commune, nisi intelligatur jus permittens; eoquòd jus naturale nulli mare assignaverit, sed hoc reliquerit legibus, vel contractibus, vel primæ occupationi hominum: quare non potest intelligi jus naturale præcipiens. Verum, etsi totum permitteretur, plus non probaret, quam quòd nemo hominum habeat peculiare dominium maris, sed hoc fit commune omnibus, nisi fuit dominium terræ ante factam rerum divisionem: quanquam etiam non videatur posse negari, aliquas saltem partes maris, ut portus, & iis vicinas aquas, esse sub peculiari alicujus principis, vel gentis dominio. An autem ita sit proprium alicui genti dominium maris, ut possit prohibere alteri genti navigationem, & commercium, cum transmarinis nationibus nemini subiectis, est longè alia questio, quæ ad istam nostram assertionem profors non attinet.

210. Ob. itaque 1. contra 5. conclusionem. Fama, & vita, pari passu ambulant: sed homo non est dominus vitæ: ergo nec est dominus famæ. Confir. 1. Juxta nos etiam republica esset domina famæ subditorum; ergo posset infamare innocentem. Confir. 2. Ex eo, quòd homo possit condonare compensationem pro membro abscisso, non sequitur, quòd sit dominus membrorum: ergo etiam ex eo, quòd possit condonare restitutionem famæ, non sequitur, quòd sit ejus dominus. Resp. diff. ma. fama, & vita, pari passu ambulant quoad aliqua. conc. ma. quoad omnia, neg. ma. & conc. mi. neg. conf. Potest aliquando esse, quòd fama in æstimatione morali non minus æstimetur, quam vita; interim ex hoc non sequitur, quòd

Quarum rerum dominium habeat homo.

quòd sicut una, ita & altera, sit exempta dominio hominis; quia sunt rationes diversæ pro vita, quæ non pugnant pro fama.

Ad 1. confir. conc. ant. neg. conf. Republica non magis est domina famæ, quam bonorum aliorum, quæ spectant ad privatos, scilicet est domina dominio jurisdictionis; unde sicut non potest spoliare innocentem bonis, nisi exigat necessitas communis, ita nec potest spoliare famam: atqui famæ ablationem, præsertim per mendacium, nunquam potest exigere bonum commune. Ad 2. confir. neg. suppositum. Compensatio in eo casu non fit pro membro, sed fit pro usu membri, cuius homo dominus est; unde tantum id remittit, cujus dominium habet; hinc, si membrum restitui posset, non posset homo condonare restitutionem: at verò, licet fama restitui possit, tamen potest homo condonare ejus restitutionem.

211. Ob. 2. contra 6. conclusionem. Servitus est contra naturam, ut habetur *s. 2. Instit. de jure personarum:* ergo est contra jus naturale, se vendere: adeoque homo non est dominus suæ libertatis. Confir. 1. Libertas inestimabilis res est. *L. 106. ff. de regul. juris.* ergo non potest vendi. Confir. 2. Privata conventio non potest ex libero facere servum. *L. Conventio privata. 37. ff. de liberali causa:* ergo neque id potest venditio. Resp. diff. ant. servitus est contra naturam, hoc est, contra exigentiam postivam juris naturalis. neg. ant. hoc est, contra primam naturæ intentionem, quæ per se intendit, producere homines liberos. conc. ant. & neg. conf. In primo sensu esset id clarè falsum; cum DEUS utique contra jus naturale servitutum in Sacra Scriptura non permisisset: neque jura per naturam semper intelligunt jus naturale strictè dictum, ut videre est apud Clariss. D. Glede *de justit. fundamentali l. 1. tit. 2. c. 2. s. 2.*

Ad 1. confir. diff. ant. libertas, ut considerata in se ipsa, est inestimabilis. om. ant. ut considerata quoad suam utilitatem. neg. ant. & conf. Equus etiam, utpote animal, est nobilior omni pecunia: quia tamen ejus moralis æstimatio in ordine ad venditionem maxime desumitur ex utilitate, potest equus utique adæquari pecunia: similiter autem res se habet circa hominem, vel ejus libertatem, cujus æstimatio moralis, in ordine ad venditionem, etiam maxime desumitur ex utilitate: & quamvis homo in alio sensu morali æstimabilior sit, quam omnis pecunia, tamen ad eam æstimabilitatem emptor non attendit. Ad 2. confirmat. diff. ant. privata conventio quæcumque non potest ex libero facere servum. conc. ant. legitimo modo facta. neg. ant. & conf. Gratis sanè diceretur, jura ad venditionem libertatis requirere præter conditiones *n. 203.* adductas etiam adhuc alias, e.g. ut venditio fiat autoritate publica &c. Dein, etsi etiam hæc conditio requireretur, tamen saltem posset per conventionem publicam acquiri servus, & libertas vendi: quod sufficit absolute nostræ assertioni.

212. Ob. 3. contra 8. conclusionem. Republica, aut princeps, est dominus vitæ: ergo etiam privatus; quia potestas publica habetur à privatis. Confir. 1. Etiam si Noë in arca non potuerit occidere animalia, tamen fuit dominus: ergo, etsi homo non possit seipsum occidere, tamen potest esse dominus vitæ suæ. Confir. 2. Potest homo mori, ne abscondatur sibi e.g. brachium: ergo est dominus vitæ. Resp. neg. ant. Republica non habet dominium proprietatis, de quo nobis est sermo, in bona exteriorum privatorum: multò igitur minus habet dominium proprietatis in vitam: sed habet tantum dominium jurisdictionis. At neque consequentia est legitima; quia non omne jus, quod habet republica, habet privatus; illa enim non habet omnem potestatem ab uno privato, sed ab omnibus simul.

Ad 1. confir. diff. ant. Noë fuit dominus, etiam si non potuerit occidere animalia, ex defectu juris, neg. ant. ob adjectum juris vinculum, scilicet prohibitionem DEI. om. ant. & neg. conf. Ad 2. confir. diff. ant. potest homo mori, ne abscondatur sibi brachium, si in ea absconditio deberet sustinere cruciatum ingentem. conc. ant. si tantum levem. neg. ant. & conf. Aliud est, positive se occidere, aliud mortem permittere, vel non impedire mediis difficillimis: illud est prohibitum, non autem istud.

213. Ob. 4. Plures homines seipsum occiderunt sine peccato, e.g. Samson *Judic. 16. v. 30.* Razias 2. *Mach. 14. v. 41.* S. Apollonia, quæ sponte in ignem infulsit: multæ virgines, quæ, antequam perderent castitatem, seipsas occiderunt: ergo. Confir. S. Hieronymus relatus in *C. Non est nostrum. 23. q. 5.* ait: *Non licet propria perire manu, absque eo, ubi castitas periclitatur:* ergo ad evitandam violationem castitatis licet se occidere. Resp. diff. ant. Et illi homines, vel egerunt ex instinctu speciali Spiritus S. vel excusandi sunt ob invincibilem ignorantiam. conc. ant. secus. neg. ant. & conf. Et quidem Samson censetur egisse ex speciali instinctu Spiritus S. uti & S. Apollonia, ac alii SS. Martyres, quos Ecclesia colit, quæ errare non potest. Dubium est, de Razia (de quo videri possunt Menochius, & Emmanuel Sa *in hunc locum,* ac S. Augustinus ab hoc posteriore citatus) dubium, inquam, est, an non egerit tantum ex invincibili ignorantia; peccati enim eum nemo, quantum scio, condemnat. Et idem dicendum de quibusdam virginibus.

Ad confir. neg. conf. Quidam auctores, qui putant, S. Hieronymum sensitisse, quòd in periculo castitatis liceat se occidere, recedunt ab eo: alii eum explicant, dicendo, vocem *absque* non sumi exceptivè, sed inclusivè, ut sensus sit, non licere, se occidere, etiam quando est tale periculum: & sic vocem *absque* inclusivè sumere videtur glossa in illa verba *Cantic. 4. v. 3. Sicut fragmen mali punici, ita gena tua, absque eo, quod intrinsecus latet.* Saltem vox præ-

ter, quæ videtur æquivalere voci *absque*, sæpè sumitur inclusivè.

214. Dices. Siquis non potest seipsum occidere jure proprio, neque poterit ex voluntate, vel instinctu DEI: hoc est falsum: ergo. prob. ma. occidere, vel destruere aliquid est actus domini: sed, qui non est dominus, non potest ex voluntate alterius exercere actum domini: ergo. Confr. Si quis potest, ex voluntate DEI se occidere, poterit etiam reus seipsum occidere ex voluntate judicis: hoc est contra dicta n. 206. ergo. Resp. neg. ma. ad prob. dist. ma. occidere se est actus domini, si quis id faciat nomine proprio. conc. ma. si id tantum faciat nomine alieno. neg. ma. & conc. mi. neg. conf. alias non posset Religiosus, aut conviva, de cibis appositis quidquam consumere, vel comedere; quia neuter est dominus ciborum.

Ad confr. neg. ma. Lugo vult, hominem ideo non posse seipsum ex voluntate judicis occidere; quia non potest se punire: cum punctio sit ad alterum: sed certè potest ex præcepto confessarii aliquis se punire flagellis, & aliis moderatis poenitentis, ut est res clara: ergo hæc ratio non videtur sufficere, nisi fiat quæstio de nomine, & dicatur, talem poenitentem strictè loquendo se non punire: sed hæc responsio difficultatem non exhaurit; nam etiam posset dici, quòd non rigorosè se puniret, qui ex commissione judicis se occideret; unde ex alia ratione neg. ma. Judex non est dominus vitæ, sed tantum habet jus jurisdictionis in vitam reorum, quatenus id necessarium est ad salutem publicam: nunquam autem necesse est, ut reus occidat se ipsum: neque judices habent potestatem, nisi limitatam à DEO, ita, ut non possint reo dare licentiam se occidendi. Idem tamen Lugo de *justit. disp. 10. sec. 1. n. 22.* citans Molinam, Toletum, & alios, admittit, quòd reus possit, ad servandam vitam, imperante tyranno, vel judice, abscindere sibiipsum membrum; nam, ait, sicut potest membrum putridum abscindere, ne vita pereat, ita potest etiam abscindere membrum sanum ob eandem rationem. Consentit etiam Lessius de *justit. l. 2. c. 9. dub. 14. n. 101.*

215. Ob. 5. Qui est in periculo, ne incendio consumatur, potest ex alto desilire cum morali periculo mortis. 2. Martyres possunt publicè fidei profiteri coram crudelissimo tyranno. 3. In periculo, ne navis deveniat in potestatem infidelium hostium, potest quis ignem subdere pulveri pyrio, & sic se, & omnia comburere. 4. Potest homo mori, quia non vult abscindi sibi membrum. 5. Potest homo austerissima in religione manere, esse prævideat, se sibi vitam poenitentis abbreviare: sed in his casibus homo directè se occidit: ergo licitè potest, directè se occidere. Confr. Potest quis mortem desiderare, e. g. martyrium: ergo etiam eam sibi inferre.

Resp. om. interim ma. neg. mi. quod enim in his casibus facere licitum est,

non est in estimatione morali se occidere, sed tantum est, non omni modo possibili servare vitam, ad quod homo non tenetur, ut dictum n. 207. vel certè est, intendere aliquid aliud, ad quod quis in iis circumstantiis habet jus, & permittere tantum in sensu morali mortem: quo casu talis mors, nec in se, nec in causa, est voluntaria, adeoque nec imputabilis; non enim est voluntaria in se; quia directè talis homo non vult mortem, sed vellet eam abesse, & tantum vult aliquid aliud, e. g. fugere dolorem combustionis: neque est mors voluntaria in causa; quia, ut dixi *tr. de actibus hum. à n. 21.* ad hoc requiritur, ut quis, vel ponat causam, cum intentione effectus, vel ponat causam, ad quam non habet jus, seu quæ sit ipsi prohibita, ex eo fine, ne sequatur effectus: atqui e. g. salus ex alto, in periculo combustionis, non est prohibita: sed habet quisvis ad eum jus, ne scilicet vivus comburatur: & hinc talis facit, atque intendit, quod est licitum: alterum autem, nempe mortem in sensu morali tantum permittit.

Addit Lessius de *justit. l. 2. c. 9. dub. 6. n. 35.* etiam animalia bruta ex instinctu naturæ similia facere, adeoque licitum esse, atrocissimos dolores fugere. Quòd autem in hoc casu aliquis sit causa aliquo modo physica directæ mortis, nihil probat; nam etiam, qui insectis comedit venenum, est causa physica suæ mortis. Causæ supra allatos, & adhuc plures videre potes apud Lugonem de *justit. disp. 10. sec. 1.*

216. Ex dictis autem jam patet responsio ad 1. casum, de quo videri etiam potest Lugo *cit. sec. 1. n. 50.* Ad 2. casum dico. Martyres faciunt id, ad quod habent jus, & permittunt suam mortem, seu peccatum tyranni; unde tales semper sunt habiti pro veris martyribus ab Ecclesia, de qua re fuit Lugo *cit. sec. 1. n. 40.* Addit tamen rectè n. 46. non posse aliquem sponte se offerre tyranno, quando hac ratione excitaret novam persecutionem in Ecclesiam, vel id alio ex capite cederet in damnum plurium aliorum; nam bonum publicum est præferendum privato.

Ad 3. casum Lessius *l. 2. c. 9. dub. 6. n. 34.* ait, milites Belgas sæpè ita ignem pulveri pyrio subjicere, & exulari, quòd non intendant mortem, sed tantum permittant, ignis impetu se abripi. Videtur tamen hæc responsio difficultis; posset enim etiam dici, eum, qui desiluit in puteum, non se submergere, sed tantum permittere submersionem: aut, qui se gladio trajicit, tantum permittere viam sanguini, & animæ. Lugo de *justit. disp. 10. sec. 1. n. 52. & seq.* ait, si spes probabilis sit evadendi mortem, licere ignem ita admovere: & hoc communiter contingere, in eversione turrium, & mœnium. Rursus, si ex una parte sit aliqua, licet modicissima spes vitæ servandæ, ex altera autem parte ab hostibus mors certa, iterum id licitum esse; quia minima vitæ spes prævalet certæ mortis: at quando ex admoto igne mors certa est, ait, esse rationes pro, & contra.

Addit

ARTICULUS III.

An homo juxta allegata, & probata nocens, at juxta privatam scientiam judicis innocens, possit ab hoc condemnari ad mortem.

218. Dico. Judex non potest licitè hominem, quem privatè scientia novit innocentem, licet juxta allegata, & probata, sit nocens, adjudicare morti. ita Lessius de *justit. l. 2. c. 29. dub. 10. n. 78.* Haunoldus de *jur. & just. tom. 5. tract. 2. n. 38 & 39.* Lugo *tom. 2. de just. disp. 37. sec. 4. n. 45.* Schmalzgrueber *l. 1. tit. 32. n. 30.* citans Pyrrhing, & Reiffenstuel. Layman *l. 3. sec. 5. de just. r. 6. c. 2. n. 8.* citans etiam Lyrarum, Angelum, Abbatem, Rosellam: insuper Sà, & Petrum Navarrum. Addit potest Tannerus *tom. 3. disp. 4. de just. q. 4. dub. 2.* qui, si recitè legatur, præsertim n. 50. & 53, videbitur in nostram sententiam non parum inclinare, dum dicit, fieri posse, ut judex debeat etiam cum periculo vitæ judicium detrectare. Accedunt plures recentiores, præsertim in Manuscriptis. Idem sentiunt à fortiori, qui nec in causis civilibus taliter innocentem licitè condemnari afferunt, quales sunt apud P. Schmalzgrueber *cit. tit. n. 28.* Belsoldus, König, Schmier, quibus addendus P. Pichler *l. 1. Candidati Jurisprudentia tit. 32. n. 6.* ut ad eò hæc sententia magna auctoritate munita sit.

219. Prob. autem conclusio. Directè occidere innocentem absque licentia DEI nunquam licet: atqui hoc fieret in isto casu: ergo, ma. negari non potest; nam clarè habetur *Exodi 23. v. 7. Infontem, & justum non occides; quia aversor impium:* hoc est (ut exponit Cornelius) aversor eum, qui infontem occidit, scilicet sine licentia DEI. Deinde est etiam communissima sententia, quòd, etsi tyrannus minetur exitum urbi, nisi quis innocens occidatur, tamen non licet directè eum occidere: sed tantum permittitur sit, eum jubere, ut ipse se sistat tyranno, vel ad summum, eum tyranno tradere: sicut Arcadius Imperator tradidit Gainæ Aurelianum consulem, & Saturninum consulem, quos quidem barbarus non occidit, cute tamen prius gladio perfricta, in exilium misit, ut refert Spontanus ad *an. Chri. 490. n. 6.* quæ traditio non est directè occisio: imò neque strictè loquendo indirecta, ita, ut indirectè, & imputabiliter censetur intendi occisio: sed tantum est actio conjuncta cum permissione mortis.

220. Prob. jam etiam minor. Si talis innocens non directè occideretur, nec Christus fuisset directè occisus à Pilato, nec ferè unquam aliquis directè occideretur: e. g. directè non occideretur à giudice per sententiam alius revera nocens, seu reus; quia non est disparitas ulla formalis assignabilis: nec etiam directè occideretur à privato hominem quem

Addit tamen idem auctor, sibi quidem videri prævalere rationes pro licentia; quia, cum mors propria primò sequatur, ad procuratum damnum hostis, videtur posse prius intendi damnum hostis, & indirectè permitti occisio propria: limitat tamen iterum, ajens, requiri causam gravissimam, & non sufficere periculum servitutis apud hostes, neque damnum hostis, qui hac ratione privatur magnà prædâ: sed ait, requiri, ut vectores, si capiatur navis, sint occidendi ab hostibus, & ut jacturâ navis bonum publicum etiam promoveatur; e. g. ut sic impediatur, ne hostes, hac prædâ potiti, ardentius naves alias invadant, dum damno suo, vel certè lucro ignibus absumpto, refrigescit impetuosis pruritus denuo alias naves infestandi. Tandem ait, multum etiam conducere ad justificandam hanc actionem, si sit spes aliqua evadendi, vel natando, vel quacunque alia ratione.

217. Ad 4. casum. Potest quidem homo permittere mortem, si in abscisione foret nimis dolor; hoc enim non est, se occidere, sed non adhibere media nimis difficultia ad conservandam vitam, ad quæ homo non tenetur; nam, ut Lessius de *justit. l. 2. c. 9. dub. 14. n. 69.* & alii communiter docent, homo tantum tenetur ad ordinaria, non autem ad proposita difficultia media: quod idem etiam docet Lugo de *justit. disp. 10. sec. 1. n. 29.* dum ait, quòd homo tenetur quidem ad media ordinaria, sed non ad extraordinaria, & difficultia; si enim ordinaria media non adhiberet, censureretur vitam negligere, & male eam gubernare: non autem eam negligit, qui ordinaria adhibet, quamvis non adhibeat exquisita.

Ad 5. casum respondetur. Longè plures homines nimio potu, & cibo, sibi vitam abbreviant, quam austeritate vitæ; unde, si illos non damnamus peccati gravis, cur illos damnemus? dummodo non directè mortem intendant; hoc enim malum foret. Imò nec damnandi sunt isti levissimi peccati: sed ex praxi totius Ecclesiæ laudantur tales, tanquam sancti, & pii: & rectè; si enim ob lucrum, vel honorem temporalem, potest quis adire in navigatione, vel in bello, periculum vitæ abbreviandæ, cur non ob bonum virtutis, & præmii æterni? Præterquam, quòd ista poenitentia ordinariè non soleant vitam abbreviare, sed, præsertim jejunia, magis eam prolongare, ut patet in antiquis Eremitis. vide Cardinalem de Lugo de *justit. disp. 10. sec. 1. n. 32.* Ad confr. neg. conf. Multa possumus desiderare, ut fiant, quanquam licitè nequeamus ea facere. Sic potest quis desiderare, ut malefactor, publico bono noxius, puniatur: non autem potest eum propria auctoritate punire.

quem ille juberet à famulo occidi; eoque vel sibi, vel aliis esset noxius; nam & Pilatus, & talis privatus, possent dicere, se non necem hominis, sed aliud intendisse, scilicet Pilatus quietem populi Judaici, & alter suam, vel aliorum indemnitate.

Unde non sufficit ad aliquem excusandum à directâ occisione, quòd primaria ejus intentio dirigatur in aliud tanquam finem, e.g. in nostro casu ad sedandum populum, vel retinendum officium judicis, aut redimendam vexam (hoc enim non impedit, quo minus ista mors intendatur directè, tanquam medium ad eum finem) sed ad hoc, ut aliquid censeatur non directè fieri, vel non ita fieri, ut agenti possit imputari (qualiter nempe deberet fieri omnis occisio innocentis, si ea ferret sine speciallicentia DEI, & tamen deberet posse excusari à peccato) debet fieri unum ex his duobus.

Scilicet, vel debet id, quod directè fit, esse indifferens, ad alterum, ut ex eo per se istud non sequatur, tanquam effectus necessarius; & sic e.g. ex egressu civis ex urbe ad tyrannum, per se non sequitur mors: aut ex dejectione turris, in qua sunt aliqui innocentes, dum oppugnatur urbs non sequitur per se istorum mors; possent enim abire ex turri, & non occiderentur: aut certè per accidens in ea sunt. Vel certè id, quod fit, aut intenditur directè, debet esse utile ad duo, quorum unum non se habeat ut finis, aut medium ad alterum: aut certè non intendatur tanquam tale: & operans habeat ex alio capite jus ad istud faciendum: hoc fit, e.g. si quis pro suo jure rigeret suum horrum, cum detrimento alterius horri, vel domus, in quam defluit aqua; talis enim non intendit rigationem sui horri, tanquam medium ad faciendum alteri damnum; sicut etiam desiciens turrim in urbis oppugnatione non intendit eam dejectionem, tanquam medium ad occidendos innocentes, sed tanquam remotionem impedimenti, quo amoto facilius speratur expugnatio urbis.

Jam verò in nostro casu, nec sententia judicis est indifferens ad mortem innocentis: nec etiam est utilis ad duo, quorum unum non se habeat, ut finis, vel medium ad alterum; quia mors innocentis se haberet, & intenderetur ut medium ad sedandas turbas, vel retinendum officium judicis: insuper nullo modo judex haberet jus, ad eam mortem ex alio capite inferendam; ergo ista mors non ita inferretur innocenti, ut judici non posset imputari.

Quod autem in hoc casu non adsit licentia DEI, probatur in primis ex eo, quod modò dictum est, nempe quòd communissimè censeatur, non adesse talis licentia, etiam, quando necesse innocentis servari posset urbs ab interitu: adeoque multò minus, ad esse censenda sit, quando tantum agitur, de una persona judicis indemni servanda; dein probatur potissimum negativè; quia non potest probari, eam licentiam esse datam; cum tamen, qui eam esse datam positivè afferunt, id positivè probare deberent.

221. Obj. 1. Deuteron. 17. v. 6. dicitur: *In ore duorum, aut trium testium peribit, qui interficietur*: ergo judex juxta probationem testium debet accusatum ad mortem condemnare. Confirm. Pluribus debet magis credi, quàm uni: ergo debet judex magis credere allegatis, & probatis per plures testes, quàm tantum sibi: ergo debet etiam contra propriam privatam noticiam ferre sententiam. Resp. neg. conf. Textus ille tantum vult, necessarios esse duos saltem testes, ad probandum aliquem mortis reum; sic enim *ibidem* additur: *Nemo occidatur uno contra se dicente testimonium*: non autem vult textus, quòd duo testes semper sufficiant, etiam contra certam scientiam judicis: certè *Exodi 23. v. 2.* dicitur *judici: Nec in judicio plurimorum acquiesces sententia, ut à vero scilicet cognito devies.*

Ad confirm. neg. suppositum. Non agitur hic de fide, sed de certa scientia, quam supponitur habere judex. Unde, licet, quando judex tantum habet aliquam probabilitatem in oppositum, allegata autem, & probata faciunt in foro externo plenam probationem, possit, vel etiam debeat, juxta allegata, & probata judicare, tamen id non potest, quando habet certam scientiam de opposito.

222. Ob. 2. Judex est persona publica: ergo debet tantum judicare juxta noticiam publicam: atqui in nostro casu accusatus juxta noticiam publicam est reus: ergo judex debet eum condemnare. Confirm. 1. Jura volunt causas decidi juxta allegata, & probata. ita habetur *L. illicitas exactiones. 6. ff. de officio praesidis*, ubi dicitur, praesidem debere sequi, *quod convenit eum ex fide eorum, que probantur*. & *Clementina finali. §. Sententiam vero diffinitivam, de verb. signif.* ubi dicitur, sententiam diffinitivam proferti debere *ex petitione, & probatione, & aliis activatis in causa*: ergo debet judex, posthabita sua scientia privata, sententiam ferre, adeoque ad mortem quoque damnare juxta allegata, & probata. Confirm. 2. Si potest judex sequi noticiam privatam in ordine ad absolvendum, poterit eadem uti in ordine ad condemnandum, & sic eum, qui juxta allegata, & probata, est innocens, attamen à judice privatim scitur nocens, condemnare: hoc non potest admitti: ergo.

223. Resp. conc. ant. neg. conf. Non enim ideo; quia judex est persona publica, hoc est, in publica dignitate constituta, & publico bono serviens, debet sequi publicam falsitatem: sed tantum debet sequi noticiam publicam, quando ea aliunde non eliditur. Ad 1. confirm. neg. conf. Illa jura tantum volunt, ordinariè judicari debere juxta allegata, & probata; quia ordinariè non, nisi per illa, habetur veritas, & per illa etiam praesumitur ordinariè hæc invenienda: at quando de veritate jam constat, itemque constat, allegata, & probata fallere, praesumptio debet cedere veritati; nec aliud jura illa volunt. Insuper, ut habetur *regula 61. juris in 6. Quod ob gratiam alienius*

An judex possit damnare, quem privatim scit innocentem &c.

conceditur, non est in ejus dispensium retorquendum: igitur, cum testes, allegata, & probata &c. concedantur, ut veritas inveniat, non debent valere contra veritatem.

224. Ad 2. confirm. neg. ma. Non sufficit ad condemnationem sola, certa etiam notitia delicti, sicut tamen sufficit ad absolvendum, vel saltem non condemnandum, sola certa notitia innocentiae: sed debet notitia delicti esse publica, & in judicio probata; alias enim, si delictum adhuc est occultum, reus non perdidit jus ad famam: consequenter non potest per publicam poenam infamari.

Adde, ut habet Illung. *tract. 4. disp. 2. q. 1. n. 27.* Jus justitiae vindictivæ, seu potestas puniendi judicialiter, non attendit bonum rei, sed communitatis, ut scilicet per vindictam de culpa publice sumptam, alii absterreantur à simili ausu, alias malo exemplo, & impunitate alliciendi: at quando delictum est occultum, imò in judicio per allegata &c. saltem apparenter probatum est nullum, nemo per illud, aut ejus impunitatem allicitur: nec habet justitia punitiva, quod semificat. Unde Illung *loco modo citato* ait, hoc esse omnino certum apud Doctores, Theologos, & Juristas. Aliud est de infusione poenae paternae, quae cum tendat primariò ad correctionem, & utilitatem delinquentis, potest utique saepe ob crimen occultum etiam ipsa occultè infligi.

Dices 1. Si judex scientiam de innocentia accusati haberet tantum ex confessione, deberet, insuperhabita ea scientia, reum juxta allegata, & probata condemnare: sed scientia privata se habet in nostro casu, sicut scientia ex confessione: ergo judex, etiam insuperhabita scientia privata, debet reum condemnare. Resp. 1. Si confessus daret licentiam utendi ea scientia (quam, si ageretur de vita, saltem ordinariè daret) tunc judex non posset condemnare ad mortem talem reum. Resp. 2. om. ma. supposito, quòd confessus non det licentiam utendi ea scientia, & neg. mi. ac paritatem. DEUS in hoc casu positivè prohibet, ne judex utatur scientia sacramentali, & vult, ad eam omnino non attendi in foro externo. At neutiquam DEUS prohibet, ne judex utatur scientia sua privata extrasacramentali: imò jubet ista uti; alias, sicut judex, habens tantum noticiam sacramentalem, non potest vi hujus adhibere ea media juvandi innocentem accusatum, de quibus inferius *n. 225.* ita neque posset ea adhibere judex, habens noticiam privatam extrasacramentalem; cum tamen istum auctores etiam adversarii communiter obligent, ad ea media adhibenda.

225. Dices 2. *Cap. Pastoralis. 28. de offic. & potest. judicis delegati. §. Quia vero saepe contingit.* sic ait Innocentius III. Respondemus, quòd, cum Ordinarius teneatur obsequi Delegato, esse sciat sententiam illam injustam, exequi nihilominus tenetur

eandem: nisi apud eum efficere possit, ut ab hoc onere ipsum absolvat: ergo etiam judex, etsi privatim sciat, sententiam esse injustam, tamen tenetur eam ferre; quia ut Ordinarius Delegato, ita judex debet obsequi legibus. Resp. 1. dist. ant. Ordinarius tenetur exequi sententiam, etsi sciat, esse injustam, substantialiter, seu nixam falsitate. neg. ant. etsi sciat, esse injustam accidentaliter; quia e.g. non est observata omnis formalitas, de jure requisita. conc. ant. & neg. conf. In tali casu Ordinarius, si non possit declinare officium executoris, debet supponere, Delegatum Pontificium habere rationes, ob quas ordinem judicialium non exactè observaverit, vel ipsam Summum Pontificem pro plenitudine potestatis tacite dispensare, eo quòd, ut ait Pontifex, *non cognitio, sed executio tantum demandatur eidem Ordinario.*

Resp. 2. cum aliis dist. aliter ant. si sciat, scientia tantum late sumpta pro notitia valde probabili. conc. ant. si sciat scientia strictè dicta. neg. ant. & consequitè Schmalzgruber *l. 1. tit. 32. de officio judicis. n. 32.* & Pichler *cod. tit. n. 7.* debet enim subditus obedire superiori, quando res imperata non est certò mala. Resp. 3. dist. iterum ant. & hic sermo est de sententia Ecclesiastica, quae non fertur in causa sanguinis, nec statuitur pro poena necem, vel mutilationem rei. conc. ant. est sermo de judice, similes poenas statuente. neg. ant. & conf.

226. Dices 3. Ergo saltem, quando agitur de causis civilibus, aut minoribus poenis, poterit judex condemnare, quem scit privatim innocentem, attamen ex allegatis, & probatis, est nocens. Resp. hic fieri posse questionem de nomine, an scilicet judex talem, propriè loquendo, possit condemnare, vel punire; quia ad hoc videtur requiri, ut judex verè existimet, dari culpam, vel alteram partem habere intentionem magis in jure fundatam: ex quo sequitur, quòd, strictè loquendo, judex talem non possit condemnare, aut punire. Poterit tamen, (si nullis modis, de quibus paulò post, possit judicium declinare, vel innocentem juvare) talem, in foro exteriori nocentem, private aliquo bono, & id alteri attribuerè: vel eum etiam levioribus plagis, aut molestiis afficere.

227. Ratio est; quia республика habet dominium altum in bona subditorum, vi cuius potest ea transferre, si bonum publicum id exigat: & consequenter etiam dat hanc potestatem judici à se constituto: exigit autem bonum publicum, ut in tali casu transferantur bona in alium; alias enim possent nasci saepe turbæ, & seditiones, dum homines videntes, non attendi ad allegata, & probata, nec servari communem ordinem, & modum judiciorum, nec credentes judici affirmanti, se privatim longè veriora scire, commoverentur ad turbas &c. Nec consultum esset, si etiam judex cederet officio; quia reipublicae interest, habere bonos judices: cederent autem potissimum officio judices timoratae,

& bonæ conscientia; alii enim ob privatam scientiam non facile cederent. Pariter habet respública jus ob bonum commune inferendi aliquam molestiam, vel afflictionem, subito non adeo gravem, nec cum infamia alicujus momenti conjunctam.

At dispar est ratio de occisione, vel mutilatione; quamvis enim respública, vel princeps, habeat jus in vitam, aut membrum nocentis, ex illo S. Pauli ad Rom. 13. v. 4. *Si autem malum feceris, time; non enim sine causa gladium portat; DEI enim minister est, vindex in iram ei, qui malum agit*; tamen non habet jus in vitam, aut membra innocentis. Et hinc plures auctores, licet negent, posse judicem juxta allegata, & probata, innocentem damnare ad mortem, tamen admittunt, posse talem condemnare, latè loquendo, in causis civilibus: id est, obligare ad cedendum bonis fortunæ: & quoad hoc omnino pauci dissentiunt: ac P. Pichler l. 1. *Constit. jurisprad. tit. 32. et si n. 6.* hoc videatur negare, tamen n. 8. admittit, posse judicem, in causis civilibus sententiam ferre contra innocentem, ne debeat sustinere privationem officii. Neque hæc dictis opponi potest propositio 2. ab Innocent. XI. damnata: *Probabiliter existimo, judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.* ex qua damnatione videtur sequi, quod judex multo minus possit judicare juxta opinionem sibi certò falsam; nam judex in tali casu non debet judicare juxta allegata, & probata, sibi certò falsa; neque enim ut *num. praced.* dictum, debet judicare, aut condemnare accusatum: sed tantum debet innocentem privare aliquibus bonis fortunæ, vel eum levioribus plagis afficere: quod in talibus circumstantiis videtur extractionibus modò allatis probabilibus licitum esse.

228. Dixi: nisi judex possit aliis modis judicium declinare, vel innocentem jurare. Modi autem, vel media varia esse possunt. 1. Repetere, & exactius facere interrogationem testium, vel inspectionem instrumentorum, interrogando circumstantias loci, & temporis &c. fortè enim hac ratione falsitas manifesta fiet. 2. Inquirere causas repellendi accusationem, eamque, quantum fieri potest, repellere, ac testes deterrere, eis significando, sibi de rei veritate aliunde constare. 3. Dissimulare, & trahere causam, quantum sine scandalo trahi potest. 4. Remittere causam ad judicem superiorem, & coram illo testimonium ferre de innocentia sibi privatim cognita. 5. Si sit judex supremus, reum absolvere, pro absoluta potestate, si sine seditione, vel alio graviore malo id fieri possit. Quæ, & similia media, ordinariè proderunt innocentia pressa, adeò, ut mihi hic casus longè magis speculativus, quam practicus videatur.

229. Ob. 3. In casu, quo quis ob allegata, & probata, damnatur ad mortem, non eum occidit judex, sed illi, qui falsò eum accusant, & factum apparenter plenè probant: ergo nostra probatio est nulla. Confir. Ta-

lis accusatus non est innocens, sed in foro externo nocens: ergo potest puniri. Resp. neg. ant. licet enim falsi testes in aliquo sensu talem hominem magis occidant, quam judex, tamen etiam iste occidit: & sic S. Augustinus *enarrat. in Psalm. 63.* ait, quidem, Pilatum conatum fuisse, Christum eripere neci, & multa tentasse, ut eum furori Judæorum subduceret, *levissime manus, & dixisse, quod ipse non fecisset, mundum se esse à morte illius*: sed addit: *Fecit tamen*: quamvis ulterius dein subjungat: *Et vos ò Judæi occidistis. Unde occidistis? gladio lingue.* Nec ab ullo negari potest, etiam Pilatum, & quidem imputabiliter, occidisse Christum.

Verum est quidem, quod contra Christum Dominum nihil rite probatum fuerit, etiam tantum pro foro externo: quia abunde constabat, testes nullius esse fidei, esse inutiles, & falsos: attamen etiam in nostro casu, quando judex certò scit, depositionem testium esse falsam, nihil verè ipsi probatur, licet aliis probetur, qui eam scientiam non habent. Magis quidem culpabiles possunt esse testes, ac nec judex inculpabilis est. Ad confirm. dist. ant. Talis accusatus est verè, & reipsa nocens. neg. ant. apparenter. subdist. respectu aliorum, qui non habent scientiam de ejus innocentia. conc. ant. respectu judicis, qui eam scientiam habet. neg. ant. & conf.

230. Ob. 4. Sententia nostra perturbat ordinem, & morem judiciorum: item præbet occasionem fraudibus, & corruptionibus judicum, qui sine se corrumpi pecuniis, ut dicant, sibi ex privata scientia constare de innocentia, vel jure alterius: ergo non est admittenda. Confirm. Occidere innocentem non est intrinsecè malum, sed potest fieri ex licentia DEI: ergo ex hac ipsa ratione, scilicet, ne pervertatur ordo judiciorum, & detur occasio fraudibus, adjuncta præsertim auctoritate gravissimorum virorum id sententium, insertur, quod DEUS det licentiam, in tali casu occidendi etiam innocentem: ergo judex id licitè facit.

Resp. neg. ant. quoad utramque partem. Prima negatur; quia ordo judiciorum non petit, ut procedatur secundum allegata, & probata, quando judici clarum est, ea non subsistere, ut dictum n. 223. Sectunda negatur; quia judex non facile id faciet; eoquod non sufficiat tantum dicere, sibi privatim constare de contrario, sed debeat hoc efficaciter probari: certè actor, & testes, contra judicem statim insurgent, adeoque hic multis periculis sese exponeret. Dein etiam ex sententia opposita non minus daretur ansa fraudibus; quia, si sciretur, judicem debere, allegata, & probata, etiam cognita ut falsa, tamen sequi, eodem modo possent subornari ab actoribus falsi testes, & produci falsa acta &c. Certè quoad hoc est omnimoda paritas: attamen neutri assertioni hoc officit; quia abusus doctriinæ, ex malicia hominum secuturus, non obest illius veritati.

231. Ad confirm. conc. ant. n. g. conf. intrinsecè enim malum strictè tale est, quod, quamdiu manet tale, non potest fieri, nisi malè: nec DEUS potest id, manens tale, licitum reddere. Sic intrinsecè malum est e.g. mendacium, adulterium, furtum; quamdiu enim aliquid manet mendacium, adulterium, aut furtum, non potest licitum reddi à DEO: & sic dictum contra mentem nunquam potest esse licitum: at verò, quia potest DEUS facere, ut actio, quæ in aliis circumstantiis esset adulterium, aut furtum, non amplius sit adulterium, vel furtum, e.g. jus, quod habet una mulier in corpus mariti, dividendo, seu distribuendo in duas, & dando licentiam viro accipiendi duas uxores: item jus proprietatis, quod habet unus in pecunias, transferendo in alterum; hinc copula cum altera, & acceptio talium peccatiarum (quæ actiones, nisi DEUS eas extraxisset à ratione adulterii, vel furti, essent peccaminosæ) possunt fieri licitæ, ex hoc ipso; quia possunt extrahi, ex ratione materie adulterii, & furti.

At verò mors innocentis, manens talis, potest licita reddi à DEO: certè Isaac manifestè innocensissimus, quando justus est occidit. Quamvis autem occisio innocentis non sit strictè loquendo intrinsecè mala, tamen est illicita, quamdiu DEUS non dat licentiam: hanc autem non dari tamdiu meritò dicitur, quamdiu oppositum non probatur; atqui non probatur, imò potius probatur oppositum, ut hucusque ostensum, tam in probatione nostræ assertionis, quam in solutione objectionum.

232. Quod verò spectat ad auctoritatem, est antiqui communius senserint, licitum esse, innocentem talem damnare ad mortem, tamen etiam ex illis non deficiunt sententia nostræ patroni, & recentiores plures nobiscum sentiunt, ut videre est n. 218. Solius S. Thomæ auctoritas, qua sententia adversa videtur fulciri, eam præ aliis commendare videtur. Attamen potest dici, S. Doctorem vocabulum *scire*, vel *scientiam* non sumere strictè, sed tantum pro aliqua existimatione, quæ cedere debet allegatis, & probatis, quamvis suspectis, sed tamen de falsitate non convictis.

Ratio ita explicandi Angelicum est; quia eodem loco nempe 2. 2. q. 64. a. 6. ad 3. statim subdit, executorem, seu ministrum pœnæ, non posse exequi sententiam, quæ contineat *intolerabilem errorem*, seu *manifestam injuriam*, sed tantum, si injuria manifesta non sit; quia ipse, ut ait S. Doctor, *non habet discutere superioris sententiam*. Si autem non potest carnifex licitè exequi sententiam certò injustam, neque poterit judex, eam licitè ferre.

233. Nec dicas *manifestum* significare *publicè notum*; nam, licet hoc aliquando per accidens significet, tamen non significat id per se, & semper; quia potest aliquid alicui privato soli esse manifestum, hoc est, esse *omnino clarum*; nec enim *manifestum* necessariò significat per se idem, ac *notorium*.

Et sanè loco citato *manifestum* S. Doctore plus non significat, quam omnino certum, & clarum; quia ibi manifestum opponit illi, quod discussione possit clarius innoscere; adeoque per manifestum intelligit id, quod discussione adhibita non clarius innoscit: atqui etiam, quod alicui soli privatim est notum, aut scitum, potest esse, imò sæpe est tale, ut nulla discussione possit illi clarius innoscere: ergo etiam privatim notum, vel scitum, ad mentem Angelici est manifestum, & non tantum id, quod est publicè notum. Quando autem S. Thomas docet, judicem debere sequi allegata, & probata, intelligi potest de via ordinaria, scilicet judex putet, se posse facile ab iis recedere: non autem de casu extraordinario, qualis est noster.

234. Ob. 5. Etsi homo non sit dominus suorum membrorum physice talium, tamen potest membrum etiam sanum abscindere, si id opus sit ad conservandam vitam totius, e.g. amputare sibi pedem, vel manum, ut se possit exure vinculis, & fugam arripere, ut docet Lugo de *justit. disp. 10. sec. 1. n. 22.* & alii: ergo etiam respública, etsi non sit domina membrorum suorum, moraliter talium, tamen potest unum, etiam moraliter integrum, ac sanum, id est, innocentem, abscindere, seu occidere, si id necessè sit ad conservandum bonum publicum totius: ergo etiam potest hanc potestatem judicis dare.

235. Resp. neg. utramque consequ. Disparitatem inter membra physica humani corporis, & moralia respública, bene dat Lugo modo citata *disp. 10. sec. 4. n. 104.* & est ista. Respública debet gubernare hominem subditum politicè, hoc est, etiam in utilitatem ipsius subditi, & hanc debet attendere; nec enim homines sunt propter respubicam, sed hæc est propter homines; unde non potest membrum, seu subditum innocentem occidere, tantum in utilitatem sibi respública propriam.

At suppositum humanum non debet, sua membra physica gubernare in utilitatem ipsorum, sed tantum in utilitatem suam, seu totius suppositi; nec membrum, ut distinctum inadæquatè à supposito, habet jus contra suppositum, vel alia membra, ita, ut ipsi fiat injuria, si in ejus gubernatione non attendatur ad bonum ipsius, sed tantum ad bonum totius, quale tamen jus unum membrum morale, ut distinctum ab altero, vel inadæquatè à respública, habet contra alia membra, imò etiam contra respubicam.

236. Quando autem respública aliquem exponit periculo vitæ, e.g. si tyrannus, ut supra diximus, eum petat sibi dedit, ipsa traditio subditi cedit etiam in utilitatem hujus ipsius; quia, si alias tota respública periret, ipse vel maximè præ aliis periret, utpote, cui tyrannus præ aliis est inferendus: & aliquis saltem spes est, tali submissione placandi tyrannum, & mortem evadendi, si præsertim jungantur preces respública. Dein, ut Lessius de *justit. l. 2. c. 9. dub. 7. n. 37.*

ait, talis subditus jam ex charitate erga patriam tenetur, id periculi subire: ergo potest respublica id imperare. Sanè subditus in tanta necessitate id licitè, facere potest (sicut tamen non potest licitè se occidere) adeoque potest etiam respublica, id ei imperare. Videatur Lugo *cit. disp. 10. per totam sessionem 4. tam*

ARTICULUS IV.

An quis possit pro defensione vite, honoris, fortunarum, aut pudicitie, occidere injustum aggressorem.

237. **D**ico 1. Cuius homini etiam laico contra Clericum, & filio contra patrem, licet, vim vi repellere, cum moderamine inculpate tutelæ, etiam occidendo injustum vitæ aggressorem. Dixi: *cum moderamine inculpate tutelæ*, hoc est, ut non adhibeatur vis, nisi sit necessaria, deficientibus scilicet aliis mediis defensionis: nec major, quam sit præcisè necessaria, ut quis vitam suam conservet. ita communissima: & sumitur ex C. *Si verò alicuius, 3. de sent. excommunic. ubi Alexander III. ait: Si verò clericum, vim sibi inferentem, vi quis repellat, non debet propter hoc ad Sedem Apostolicam transmitti: si in continenti vim vi repellat; cum vim vi repellere omnes leges, omniâque jura permittant. & C. Jus naturale. 7. dist. 1. dicitur: In similitudine natura ... habetur ... violentia per vim repulsa. Ex L. Ut vim. 3. ff. de just. & jure. Nam jure hoc evenit, ut, quod quisque ob tutelam corporis sui fecerit, jure fecisse existimetur.*

238. Ratio etiam est. 1. Quia quisque, etiam ordine charitatis, potest suam vitam præferre alienæ, præsertim injusti aggressoris, qui suæ malitiæ debet adscribere, si necetur. 2. Quia, si non daretur hæc licentia, multiplicarentur homicidia, nec homines possent esse securi ab injustis aggressoribus: quod esset contra bonum commune. Notat tamen rectè Layman. *l. 3. sec. 5. de just. tr. 3. p. 3. c. 3. n. 1.* quòd, sicut potest contingere, ut quis non tantum possit, sed etiam teneatur, vitam suam, occidendo aggressorem, defendere, si ipse sit valde necessarius republicæ, ita etiam possit contingere, ut, si aggressor sit valde necessarius republicæ, e. g. rex, vel dux, à quibus salus communis pendet, debeat potius invasus pati mortem.

239. Dico 2. Etiam pro defensione temporalium bonorum fortune, magni momenti, vel pretii, licet occidere furem, si aliter ea bona servari, vel immediatè recuperari non possint. ita communis. Dixi autem *immediatè*, per quod intelligo eo tempore, quo adhuc censetur durare invasio, quæ ex Illung. *tr. 4. disp. 3. q. 2. n. 68.* Lefio, Tamburino, & aliis, moraliter incipit, quando fur se accingit ad invadendum: &

durat, usque dum fur per aliquod temporis spatium res furto ablatas pacificè possiderit; nam post inchoatum pacificam possessionem, ut rectè ait Illung. *loc. cit.* agendum est coram judice, viâ ordinariâ juris. Prob. conclusio. Si non liceret talia bona ita defendere, ferme omnia bella essent injusta, & illicita; quia ordinariè ista geruntur ob bona temporalia, & in iis occiduntur plurimi homines: sequela non potest admitti: ergo. Confir. Si non daretur licentia occidendi in talibus casibus, foveretur audacia nequissimorum hominum in furando, & nihil esset securum à rapacibus manibus: sequela est contra universalè reipublicæ bonum: ergo non potest admitti.

240. Dico 3. Etiam potest pudicitia defendi defensione occisiva, & cum moderamine inculpate tutelæ occidi injustus ejus aggressor. ita communis, & probatur. Bonum pudicitie ex una parte est longè majus, quam bonum fortunæ: ex altera parte non est ulla specialis ratio, ob quam licentia defendendi pudicitiam defensione occisiva, negetur, sicut est specialis ratio (ut infra ostendetur) negandi licentiam ita defendendi bonum honoris: ergo, si pro defensione bonorum fortunæ inferiorum, licet occidere iniquum aggressorem, idem licet pro defensione pudicitie. Confir. Legimus in variis historiis, quasdam puellas animosiores occidisse tales infrunitos aggressores pudoris sui, nec tamen legimus, eas unquam fuisse ab ullo reprehensas, minus punitas: ergo signum est, talem occisionem non esse prohibitam.

241. Dico 4. Pro defensione solius honoris, non nisi rarissimè, aut fortè nunquam, potest occidi injustus aggressor, ita Cardenas, Viva, Illung, & Recentiores communiter, post decreta Alexandri VII. & Innocentii XI. quibus aliquot propositiones huc spectantes damnatæ sunt. Probatur. Quamvis honor sit majus, vel saltem tantum bonum, quantum est pecunia, vel aliud bonum fortunæ, pro cuius defensione licet occidere injustum aggressorem, tamen cetera non sunt paria: ergo, quamvis pro defensione pecuniæ, aut alterius boni fortunæ, possit occidi injustus aggressor, non propterea potest etiam occidi injustus aggressor honoris.

Prob. antè. Ut rectè ait Viva *trinita Theolog. p. 1. in prop. 17. & 18. ab Alexandro VII. damnatas n. 4.* ad licitam occisionem aggressoris ex regula generali requiruntur duo. 1. ut hic damnus grave evidenter inferat, vel illaturus sit. 2. ut certè non possit aliâ viâ damnus impediri, vel reparari: (alias, ut notant communiter doctores aperiretur viâ plurimis casibus cum maximo reipublicæ damno) & in his duobus, ut habet Cardenas *in crisi in prop. dam. dissert. 21. c. 2. n. 16.* stat necessarium moderamen inculpate tutelæ, sine quo nunquam licet aliquem privata auctoritate occidere: atqui neutrum in casu læsionis honoris est evidens, vel certum: ergo.

Mi. quoad 2. partem prob. ut observas Illung

Illung *tr. 4. disp. 3. q. 2. n. 69.* honor ordinariè recuperari potest viâ juris: saltem non est certum, eum hac viâ recuperari non posse: non ita bona fortunæ, à fure affugiente, & se justitiam subducente, ablatæ: aut, si etiam ista possint viâ juris recuperari, non est licita occisio furis: ergo. Prob. etiam mi. quoad 1. partem. Non est certum, an calumniator sit illaturus damnus; nam sæpe contingit, ut ipsi non credatur, & potius crescat honor, quam minuatur.

242. Confir. 1. Vel calumnia jam est facta, vel nondum est facta. Si jam est facta, non recuperatur honor per eadem; neque enim, ut fur bona ablata, ita calumniator secum fert honorem, ut ab eo auferri iterum possit: dein, si calumnia jam pluribus, ut solet, innotuit, hæc notitia per eadem non tollitur. Imò honor per eadem humanam magis minuitur, facitque occidens se suspectum; quasi alterum tantum occidisset, ut suum dedecus probari non possit. Quare talis cædes, utpote ad honorem post calumniam factam reparandum inutilis, non est defensio honoris, sed vindicta privata, semper illicita. Si autem nondum est facta calumnia, adhuc magis incertum est damnus honoris; quia incertum est, an non calumniator sit mutaturus animum, & omisurus calumniam: an homines sint ei credituri &c.

Insuper non est certum, an aliquis hac ratione, seu cæde, suum honorem defendat, & an non potius eum gravius ladat. Certè, si, ut ordinariè fieri solet, cædes innotescat, occisor propter hanc ipsam, tanquam homicida, honorem perdit, & probabilius etiam propter illud crimen, quod à calumniatore sibi obijciendum timebat; nam curiositas humana, dum causam cædis indagat, facit in aliquam notitiam illius rei, vel fortè in suspicionem peioris veniet, cum multa imminutione honoris illius, qui eadem patravit.

243. Confir. 2. Omnia tribunalia talem eadem calumniatoris, privata autoritate factam, graviter puniunt, si occisor deprehendatur: ergo signum est clarum, talem eadem non esse licitam. Ex quo etiam habetur, non licitè occidi eum, quem falsum testem contra te in judicio statutum times; nam præter jam dicta, quæ etiam in hoc casu pugnant, si non effugis damnus, à judice per testem falsum decepto metuendum: sed majus incurris, scilicet capitale supplicium ob eadem. Nec dicas, occisionem posse clam fieri; non enim solent ista diu latere: saltem hoc est prolixè incertum, adeoque occisio non est medium certum evadendi damnus.

Confir. 3. Si tales cædes licitæ essent, tunc cædes plurimæ fierent, ex apprehensa, nescio quali, calumnia, vel damno honoris; quia homines exacerati superbia, sæpissimè nescio quantum, se in honore læsos esse, vel certè ingentem honoris sui læsionem sibi imminere existimarent: atque adeo cæde adversariorum, testis, judicis, actoris &c.

lesum honorem recuperari, vel ejus læsionem impediri debere, sibi persuaderent, cum ingenti perturbatione, & damno reipublica. Hinc rectè inferit Viva *loco supra cit. n. 7.* etsi quis privatus in aliquo raro casu deberet innocens perdere honorem, non propterea ad eum servandum licitam esse occisionem talis aggressoris; non enim (ait meritò hic auctor) debuit natura propter bonum alicujus privati, in aliquo raro casu tantum occurrere, permittere hanc defensionem immoderatam, quæ innumeris cædibus ansem daret.

244. Ex hucusque dictis patet, meritò damnatas esse sequentes propositiones ab Alexandro VII. nempe 17. *Est licitum Religioso, vel Clerico, calumniatorem, gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni, publice, & coram gravissimis viris, prædicta impingere, nisi occidatur.* & 18. *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam judicem, à quo iniqua certo imminet sententia, si aliâ viâ non potest innocens damnus evitare.* item ab Innocentio XI. 30. *Eas est viro honorato, occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hac ignominia vitari nequit. Idem quoque dicendum, si quis impingat alampam, vel fuste percutiat, & post impactam alampam, vel itum fustis, fugiat. Videantur Cardenas, & Viva in has propositiones.*

ARTICULUS V.

Solvuntur Objectiones.

245. **O**B. 1. Vita æterna iniqui aggressoris debet præferri vitæ temporali invasi: atqui, si occidatur aggressor injustus, perdit vitam æternam, invasus autem tantum temporalem: ergo non licet aggressorem injustum occidere. Confir. Saltem omnia bona temporalia sunt postponenda saluti æternæ; e. g. furis: ergo ob ista non licet furem occidere. Resp. 1. neg. mi. posset enim facile contingere, ut etiam invasus non esset in statu gratiæ, & sic perderet vitam æternam.

Resp. 2. neg. conf. Syllogismus habet quinque terminos, ut consideranti facile patet. Etsi debeat plus æstimari vita æterna, quam temporalis, non tamen obligat lex charitatis, ad eam servandam alteri, qui, modò velit, liberè potest, eam servare sibi, cessando ab injuria: adeoque nullatenus est in extrema necessitate, sed in plena libertate seipsum juvandi; alias nec in bello justo possent barbari, injustissimè regionem invadentes, occidi: quin neque. post executionem tradi supplicium reus, si iste non se vellet ad mortem disponere: quod est falsum. Si

Si tales ruant in infernum, sibi, & malitiae suae, id debent adscribere; si enim voluissent ab injuria disistere, occisi non fuissent.

Ad confirm. iterum neg. conf. Non praeripitur bonum temporale vitae aeternae furis: sed tantum defenditur ab injuria, quod lex charitatis non prohibet; cum talis fur relinquo, vel reddendo ablata, possit facile se morti eripere, adeoque non sit in extrema necessitate. Er utique, si fur fugiens relinqueret iterum post se, quae abstulit, non posset amplius occidi.

246. Ob. 2. contra 2. conclus. Si quis potest pro defensione, vel recuperatione bonorum temporalium, occidere alterum, poterit etiam occidere furem propter unum aureum: sed hoc non licet: ergo. prob. mi. est propositio 31. damnata ab Innocentio XI. *Regulariter occidere possunt furem pro recuperatione unius aurei*: ergo. Resp. neg. ma. Ut possit fur occidi, debent esse bona temporalia magni momenti, vel pretii, respectu patientis damnum; qualis momenti regulariter non est aureus; neque enim per bonum magni momenti hic tantum intelligitur materia gravis in genere furti, sed debet esse multo gravior.

Quantum autem sufficiat, debet desumi ex iudicio prudentum, penfatis omnibus circumstantiis. Cardenas in sua crisi in prop. dam. *disert. 21. c. 4. n. 89.* putat, ad defensionem occisivam absolute sufficere quadringentos argenteos, seu hispanice *quarenta patacones*: summam autem minorem putat tantum sufficere respectu. Unde quidem fieri potest, ut pauper pro defensione unius aurei, sibi summam necessariam, possit licite occidere furem: at hoc non potest fieri *regulariter*.

247. Ob. 2. Si licet defendere, defensione occisiva, bona temporalia, etiam licet ita defendere ea, ad quae habemus jus inchoatum, vel spes: sed hoc est falsum: ergo. prob. ma. tale jus, vel spes potest esse quandoque magis estimabilis, & majoris momenti, quam quadringenti argentei actu possessi: ergo. mi. probatione non eget; est enim damnata ab Innocentio XI. haec propositio 32. *Non solum licitum est, defendere defensione occisiva, qua actu possidemus, sed etiam, ad qua jus inchoatum habemus, & qua nos possessuros speramus.* Confir. Saltem licet defendere defensione occisiva jus ad rem, e.g. ad hereditatem, vel legatum; hoc enim jus saepe est longe magis estimabile, quam quadringenti argentei, vel alia summa actu possessa, ob quam defendendam alius potest occidi: sed neque hoc licet: ergo. prob. mi. est iterum propositio 33. ab Innocentio XI. damnata: *Licitum est, tam heredi, quam legatario, contra iniuste impediendum, ne vel hereditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere, sicut & jus habenti in cathedram, vel praebendam, contra eorum possessionem iniuste impediendum*: ergo.

248. Resp. neg. ma. ad ejus probat. om. ant. neg. conf. Non sufficit magnitudo bo-

ni, ut aggressor propter illud defendendum possit occidi: sed debet esse certum, quod non superfit aliud medium, id bonum conservandi, vel recuperandi; atqui in isto casu non est certum, quod non superfit aliud medium; nam datur actu aliud medium ista conservandi, vel recuperandi, nempe via juris. Accedit, ut recte observat Illung *tr. 4. disp. 3. q. 2. n. 69.* quod haec licentia ita defendendi spem, vel jus inchoatum, aut etiam jus ad rem, esset contra bonum publicum; quia ferent innumeræ caedēs; eoque homines sapissime, execrati cupiditate boni acquirendi, judicarent, ob stare hunc, vel illum, suae spei, vel juri inchoato: quae homicidia essent aperte contra bonum publicum, cui debet cedere bonum privatum, etiam si in casu raro forte aliquis non posset aliis mediis juvari. Et, ut ait Cardenas *cit. disert. 21. c. 5. n. 100.* res publica habet jus publicum contra tales sui ipsius, vel sui juris defensiones: jus autem publicum praevalet juri privato. Responso corroboratur ex eo, quod talis occisio puniatur a legibus, tam civilibus, quam canonicis, quibus non ita puniatur, qui furem cum moderamine inculpatae tutelae occidit: ergo talis occisio non est licita. Ad confirm. iterum neg. ma. & ratio responsionis patet ex modo dictis.

249. Ob. 3. contra 4. conclus. Officialis bellicus, provocatus ad duellum, videtur posse comparere, ne incurrat notam timiditatis, & sic perdat suum honorem: ergo haec conclusio non subsistit. ant. prob. talis, perdendo honorem, simul perdit suam dignitatem, & debet cedere officio, atque saepe cum uxore, & liberis redigitur in statum valde miserum; atqui ad haec perferenda non videtur obligatus: ergo videtur posse comparere. Resp. neg. ant. quod de facto communissime negatur, postquam Alexander VII. damnavit hanc propositionem 2. *Vir equestris, ad duellum provocatus, potest illud acceptare, ne similitudinis notam apud alios incurrat.*

Quia enim talis notam timiditatis tantum incurrit apud imprudentes, & male sentientes, non autem apud cordatos, & sapientes, non est ea nota curanda; alias licitum etiam erit, ad duellum provocare; quia etiam injuria, praesertim agnomine ignominioso affectus, si non injuriante ad duellum provocet, apud milites, haec in re pessime sentientes, notam timiditatis, & alia consequi solita mala, incurrit; nemo autem huicque (ut ait Viva in *prop. 2. ab Alexandro VII. damnatam n. 6.*) somniavit, quod quis injuria affectus licite possit, alterum ad duellum provocare. Quin etiam licitum erit, vindictam cruciantem ab adversario expetere; nam etiam ulcionem non sumentes saepe, ut timidi, à mundi sectatoribus spernuntur. Pariter licet, se inebriare; quia sobrii saepe ridentur, & contemnantur.

250. Ratio autem negandi ant. est. Omne homicidium, privata autoritate factum

atum, extra casum justae defensionis, est illicitum: tale autem est homicidium in duello factum: ergo. prob. mi. tale homicidium non est defensio justa; quia non est necessaria; cum honor per se possit conservari, vel recuperari aliis mediis, e.g. via juris. Dixi *per se*; nam forte per accidens, ratione perverfa persuasionis militum, non semper potest conservari, vel recuperari honor, aut dignitas sine duello: at haec perverfa persuasio non justificat defensionem, factam acceptatione duelli; alias etiam justificaret provocationem ad duellum, ut dictum *n. procedente*: quin justificaret etiam vindictam proprie dictam, ut *ibidem* dictum.

251. Rursus à legislatoribus, scientibus perverfam illam militum persuasionem, & nascituram exinde privatis personis incommoda, tamen, rebus omnino rite ponderatis, statuta sunt leges, duellum gravissime prohibentes, & quidem, tanquam necessaria ad impediendas innumeratas caedēs, dissensiones, perturbaciones, ac inimicitias; adeoque tanquam ad bonum commune, & tranquillitatem publicam unico necessaria, addita à Tridentino poena excommunicationis lata sententiae, à civilibus vero legibus poena capitis: quae leges plane justissimae sunt, adeoque in conscientia sub gravi obligant: ergo duellum omne, etiam pro illis circumstantiis, quae licet perbene scita, tamen non impediunt legislatores, quo minus monomachiam prohiberent, illicitum est: debetque bonum privatum cedere publico: aequo privatus, etiam cum suo damno temporali, tenetur duello abstinere. Interim tamen potest vir equestris, vel bellicus officialis, ad notam timiditatis vitandam, publice dicere, se non timere adversarium suum, irurum vias suas, & contra aggressorem animose se defensurum: potest quoque, si alter eum aggreditur, re ipsa se defendere, etiam defensione occisiva, cum moderamine tamen inculpatae tutelae.

252. Ob. 4. Potest e.g. maritus adventantem ex improviso adulterum, volentem thoro suo, & honori injuriam facere, obiecto gladio repellere, & defensione occisiva honorem suum tueri. 2. Potest vir equestris, vel bellicus officialis, volenti se percutere alapa, qua graviter honor talis viri laederetur, gladium objicere, & si aliter non possit alapam impedire, aggressorem interficere. 3. Licet etiam occidere aggressorem suae pudicitiae, seu raptorem honoris virginalis: ergo licet, honorem suum aliquando defensione occisiva tueri.

Resp. hos tres casus videri posse apud Cardenas in *crisi in prop. dam. disert. 21. c. 2. n. 4. n. 43. & seq.* ubi docet, in his casibus licere contra injurias honori, non verbis tantum, sed factis illatas, se defendere, etiam defensione occisiva. Sed recte addit, non agi in his casibus de servando solo honore; nam in primo casu potest quidem maritus objicere gladium adultero: at, si hic retrocedat, non potest eum licite occidere. Si autem adul-

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. II.

ter etiam ferrum stringat, tunc jam est simul defensio vitae, quam ademerit aggressor: In secundo casu idem contingit, ut patet consideranti. In tertio casu non solus honor, sed etiam ipsa pudicitia, aut virginitas, quae est ingens, & irreparabile bonum, periclitatur. Saepè etiam infruniti amatores minantur mortem puellis, nisi consentiant; & tunc etiam debet vita defendi; quia consentire non licet.

QUESTIO IV.

De Prima Rerum Divisione.

ARTICULUS I.

Quomodo, aut quo jure facta sit prima rerum Divisio.

253. AD totius disputationis de dominio complementum, spectat etiam quaedam de prima origine dominiorum particularium, seu de prima rerum divisione: quae, ut melius intelligatur, praemitto, quod quidem perfectius foret, si omnia haberentur communia, ut habebantur initio conditi orbis, quando DEUS cuique homini subiecit terras, & maria, quaeque in illis sunt: & de etiam habebantur initio nascentis Ecclesiae inter fideles Hierosolymis, sicut refertur *Act. 4. v. 32.* & adhuc habentur in religiosis communitatibus. Attamen ob numerum innumerabilem hominum, nolentium ad perfectionem adstringi, melius fuit res dividi, & particularibus appropriari, ut in haec bona externa (nam interna, fama, virtus &c. nunquam fuerunt communia) acquirerentur dominia particularia, cum exclusione aliorum.

Hanc divisionem juxta Gormaz de *justitia n. 313.* videtur innuere Scriptura *Gen. 10. v. 25.* dum ait: *Natique sunt Heber filii duo: nomen uni Phaleg; eoque in diebus ejus divisa sit terra:* quanquam non videatur negandum, etiam jam ante diluvium fuisse aliquam divisionem terrarum, & bonorum factam, praeside divisionis Adamo, uti post diluvium praeside Noëmo: an autem facta fuerit sortitione, an prima occupatione, an determinatione Adami, vel Noëmi, an alia ratione, profus incertum est.

254. Advertit tamen, & recte Lugo de *justit. disp. 6. sec. 1. n. 3. & seq.* ante divisionem fuisse res ita communes, ut tamen essent propriae primò occupantis, prout modo sunt bona derelicta: item, quae quis proprio labore, vel arte sibi comparaverat, ejus manebant, e.g. si pinxisset imaginem, vel sculpsisset statuam. Sic idem auctor ait, greges ovium Abelis fuisse ei proprias. At verò fructus arborum, atque agrorum: item animalia, etiam mansuetata, (saltem nisi ista prius essent occupata) erant communia ut quilibet posset eis frui. Rursus res erant